

Influenssarokotussuositus

2006

Terveyskeskuksia ylläpitävät kunnat ja kuntayhtymät
sekä sairaanhoitopiirit

Influenssarokotus lääketieteellisille riskiryhmille ja kaikille 65 vuotta täyttäneille

Riskiryhmien jokavuotinen rokottaminen influenssaa vastaan on tehokkain tapa vähentää influenssaepidemian vaikutuksia. Maksuttomia influenssarokotteita tarjotaan lääketieteellisten riskiryhmien lisäksi myös terveille 65 vuotta täyttäneille, sillä riski sairastua vakavaan influenssaan kasvaa iän myötä, vaikka henkilöllä ei ole todettua perustautia.

Rokotuskattavuus nousussa

Suomessa on 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä noin 800 000. Kuntien antamien tietojen mukaan rokotuskattavuus tässä ikäryhmässä on noussut 43 prosentista vuonna 2002 viime syksyn 52 prosenttiin. Yli 60 % kattavuuteen päästiin viime syksynä 45 kunnassa tai kuntayhtymässä, kun edellisenä syksynä vastaava kattavuus saavutettiin 15 kunnassa tai kuntayhtymässä. Juvan, Puumalan ja Sulkavan sekä Lammin-Tuuloksen kansanterveystyön kuntayhtymissä, Simossa, Sysmässä ja Velkuassa rokotettiin yli 70% 65 vuotta täyttäneistä. Lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvia alle 65-vuotiaita on Kansaneläkelaitoksen lääkekorvausrekisterin mukaan noin 300 000; syksyllä 2005 heistä rokotettiin keskimäärin vain joka kolmas (33 %).

Maailman Terveysjärjestö (WHO) päätti yleiskokouksessaan vuonna 2003, että riskiryhmien influenssarokotuskattavuuden tulisi olla 50 % vuonna 2006 ja 75 % vuonna 2010. Suomalaisen perusterveydenhuollon voisi olettaa saavuttavan nämä maltilliset, kaikille maille tarkoitetut tavoitteet nopeammin. Viime syksynä influenssarokotuskattavuus kaikissa riskiryhmissä oli yhteensä 49 %.

Influenssaepidemiat

Influenssa A- ja B -virukset aiheuttavat vuosittain epidemioita Suomessa joului- ja huhtikuun välisenä aikana. Paikallisesti 4–6 viikkoa kestävien epidemioiden aikana väestöstä voi sairastua 2–15 prosenttia. Eri vuosien epidemiat ovat voimakkuudeltaan erilaisia.

Merkittävin epidemioiden toistumiseen ja laajuuteen vaikuttava tekijä on influenssavirusten antigeeninen muuntuminen, jonka avulla virus väistää väestön perusimmunitaattia. Muuntumisen voimakkuus vaihtelee vuodesta toiseen. Erot epideemisten virusten taudinaiheuttamiskyvyssä (esim. A/H1N1 versus A/H3N2) vaikuttavat sairaanhoidon tarpeeseen ja kuolleisuuteen.

Sairastuvuus on suurinta lapsilla ja nuorilla, ja he myös levittävät influenssaa eniten. Influenssan taudinkuva vaihtelee; valtaosa lasten ja aikuisten tapauksista on lieviä. Eniten influenssan vuoksi avoterveydenhuollon vastaanotolla käyvät pienet lapset, jotka sairastuvat usein myös bakteerien aiheuttamiin jälkitauteihin. Vanhuksilla ja riskiryhmiin kuuluvilla henkilöillä influenssa on usein vakava tauti. Suurin vaara sairastua vakavaan influenssaan on henkilöllä, jolla on krooninen sydän- tai verisuonitauti, keuhko-, aineenvaihdunta- tai

munuaissairaus tai jonka vastustuskyky on sairauden tai hoidon heikentämä. Näiden henkilöiden sairastuminen voi johtaa sairaalahoitoon ja aiheuttaa enneaikaisen kuoleman, erityisesti yli 75-vuotiailla. Syy sairaalahoitoon sekä mahdollinen kuolinsyy voi olla perustaudin vaikeutuminen, bakteerikeuhkokuume tai influenssavirusten aiheuttama primaarinen pneumonia.

Riskiryhmien rokottaminen ylläpitää terveyttä ja toimintakykyä

Eläkeikäisen väestön ja lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvien rokottaminen vähentää tehokkaasti vaikeaan influenssaan sairastumista, kuolleisuutta, sairaalahoitoja ja jopa laitostumista. Suurin hyöty rokotuksista saadaan, kun rokotetaan myös terveet ja vireät 65 vuotta täyttäneet. Rokotteen immunologinen vaste on terveillä parempi kuin kroonisesti sairailta tai laitoshoidossa olevilla vanhuksilla. Kansainväliset tutkimustulokset osoittavat, että tämän ikäryhmän rokottaminen vähentää sairaalahoitoja noin 40 - 70 % ja kuolleisuutta 50 - 70 %. Rokotetuilla influenssan oireet ovat yleensä lievempiä kuin rokottamattomilla.

Influenssarokotukset lisäävät terveysasemilla rokotustyötä, mutta vähentävät todennäköisesti influenssan aiheuttamien vastaanottokäyntien määrää ja äkillistä sairaanhoidon tarvetta epidemian aikana.

Maksuttomat influenssarokotukset

Influenssan ehkäisyssä pyritään vähentämään vakavan taudin ilmaantuvuutta, sairaalahoidon tarvetta ja enneaikaisia kuolemia. Suomessa influenssarokotus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 421/2004 mukaan yleiseen rokotusohjelmaan. Se annetaan henkilöille, joiden terveydelle influenssa aiheuttaa oleellisen uhan.

Tämän perusteella Kansanterveyslaitos suosittelee, että maksuton influenssarokote annetaan seuraaville henkilöille:

- 65 vuotta täyttäneet (v 1941 tai sitä ennen syntyneet)
- Kroonisen sydänsairauden, keuhkosairauden tai diabeteksen vuoksi säännöllisessä lääkärin hoidossa olevat
- Munuaisten vajaatoimintaa sairastavat (seerumin kreatiniini pysyvästi yli 150 µmol/l)
- Potilaat, joiden sairastama tauti tai sen hoito heikentää vastustuskykyä. Rokotus annetaan immunosuppressiivisen hoidon tauon aikana ja ainakin 1-2 viikkoa ennen voimakasta hoitojaksoa.
- Kortisonikorvaushoitoa saavat tai immuunivajavuutta sairastavat
- Pitkäkestoisessa salisylaattihoidossa olevat lapset ja nuoret (Reyen oireyhtymän ehkäisemiseksi).

Alle 65-vuotiaiden riskiryhmiin kuuluvien henkilöiden rokotuksissa on olennaista potilaiden joustava tunnistaminen ja aktiivinen tavoittaminen. Lähtökohtana on, että henkilölle kuuluu maksuton rokotus, jos hän on vuoden sisällä ollut sairaalahoitossa tai käynyt lääkärin vastaanotolla rokotusindikaatioihin kuuluvan sairauden vuoksi tai jos hänellä on säännöllinen lääkehoito johonkin näistä sairauksista. Tämä selviää potilasasiakirjoista ja/tai kela-kortissa olevasta erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeuttavan sairauden numerotunnuksesta.

Esimerkkejä influenssarokotuksiin oikeuttavista sairauksista

Sairauden numerotunnus	Rokotusindikaatioihin kuuluva sairaus
103	Diabetes
105	Lisämunuaisten kuorikerroksen vajaatoiminta
117	Leukemiat, muut pahanlaatuiset veri- ja luuydintaudit sekä pahanlaatuiset imukudostaudit
127	Elinsiirron tai kudossiirron jälkitila
137	Dialyysihoidoa edellyttävä uremia
201	Krooninen sydämen vajaatoiminta
203	Krooninen keuhkoastma ja keuhkohtaumatauti (COPD)
206	Krooninen sepelvaltimotauti
207	Krooniset sydämen rytmihäiriöt

Suosituksen piirissä ovat myös lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvat kuusi kuukautta täyttäneet **lapset**, joilla ei ole vasta-aihetta rokottamiselle.

Raskaana oleville lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluville voidaan raskauden vaiheesta riippumatta antaa influenssarokotus.

Rokotuksia voidaan kunnissa antaa terveysasemilla, sairaaloissa, väestövastuuneuvoloissa, hoitokodeissa, palvelutaloissa ja kotisairaanhoidossa. Maksuttoman rokotteen antamisesta voi yleensä päättää rokotuksen antava terveydenhoitaja tai sairaanhoitaja. Epäselvissä tapauksissa päätöksen tekee hoitava lääkäri. Olennaista on hoitavan lääkärin arvio siitä, mikä on influenssarokotuksella saavutettava hyöty verrattuna taudin sairastamisen aiheuttamaan terveydelliseen riskiin, kun otetaan huomioon henkilön perussairaus tai terveydentila. Edellä mainitut taudit ovat esimerkkejä yleisimmistä rokotusindikaatioista.

Tiedottaminen

Kansanterveyslaitoksen valtakunnallisen tiedotuksen painopiste on verkkotiedottamisessa (www.ktl.fi). Verkkoon tuotetaan tietoa valtakunnallisesta influenssarokotuskampanjasta sekä materiaalia hyödynnettäväksi paikallisessa rokotuskampanjoinnissa.

Influenssarokotussuositus julkaistaan KTL:n verkkosivuilla ja terveydenhuoltoalan ammattilehdissä. Tieto verkkosivuilla julkaistavasta influenssarokotussuosituksesta lähetetään sähköpostitse kuntien/kuntayhtymien influenssarokotus -yhteyshenkilöille. Tämä edellyttää, että yhteyshenkilöiden voimassa olevat sähköpostiosoitteet ovat tiedossa Kansanterveyslaitoksen Rokoteosastolla. Yhteyshenkilöiden toivotaan välittävän tietoa oman alueensa terveyskeskuksiin ja muihin rokotuksia antaviin yksiköihin.

Rokotettavien tavoittamiseksi kuntien on tehokkaasti tiedotettava kohderyhmilleen rokotuskampanjan käytännön järjestelyistä. Paikallislehdet tai -radio ovat erinomainen apu tiedottamisessa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tulee kertoa influenssarokotuksista myös potilastapaamisten yhteydessä. On havaittu, että riskiryhmiin kuuluville lähetetty henkilökohtainen kutsu rokotuksiin on lisännyt kattavuutta merkittävästi.

Lääketieteellisiin riskiryhmiin kuulumattomien alle 65-vuotiaiden rokotukset

Influenssarokotteen antaminen voi olla aiheellista myös muille kuin edellä esitettyihin väestöryhmiin kuuluville. Terveille työkäisille influenssan aiheuttama haitta on selvästi vähäisempi kuin riskiryhmiin kuuluville ja ikääntyneille, eikä vuosittain toistuviin rokotuksiin ole aihetta. Koska rokote on turvallinen, se voidaan kuitenkin yleensä antaa, jos henkilö haluaa suojata itsensä influenssatartunnalta. Tällöin on syytä muistuttaa, että influenssarokote suojaa vain influenssavirusten aiheuttamalta taudilta, ei tavallista flunssaa tai nuhakuumetta aiheuttavilta viruksilta.

Henkilöt, jotka eivät kuulu yleisen rokotusohjelman riskiryhmiin, voivat hankkia influenssarokotteen apteekista lääkärin kirjoittamalla reseptillä.

Influenssarokotteet

Influenssarokote sisältää kolmesta viruskannasta puhdistettuja rakenneosia. Viruskannat vastaavat antigeenisesti WHO:n influenssakaudelle 2006–2007 suosittelemia kantoja: A/New Caledonia/20/99 (H1N1), A/Wisconsin/67/2005 (H3N2) ja B/Malaysia/2506/2004. Rokotteen viruskannoista ainoastaan toinen A-viruskanta on sama kuin syksyn 2005 rokotteessa. Toinen A-viruskanta ja B-viruskanta on vaihdettu. Lääkelaitos hyväksyy Suomessa käytettävien rokotteen koostumukset Euroopan lääkeviraston (EMA) suosituksen pohjalta.

Influenssarokotteiden hankinta ja jakelu

Kansanterveyslaitos on tilannut kerta-annosruiskuihin pakattua rokotetta 725 000 annosta; Influvac®-rokotetta Alankomaista ja Vaxigrip®-rokotetta Ranskasta. Tällä määrällä voidaan rokottaa vähintään 65 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä ja alle 65-vuotiaat riskiryhmiin kuuluvat. Rokoteannoksia on tilattu viimevuotista enemmän, jotta kaikissa kunnissa päästäisiin WHO:n asettamaan tavoitteeseen.

Kansanterveyslaitos hankkii ainoastaan yleisen rokotusohjelman influenssarokotteet. Terveyskeskuksiin toimitetaan ilman tilausta viimevuotisen käytön perusteella arvioitu määrä

rokotetta useammassa erässä. Näin rokotteet saadaan sopimaan käytettävissä oleviin kylmävarastoihin (2 - 8 °C). Rokotetta voi tilata lisää Kansanterveyslaitoksesta.

Muille kuin riskiryhmille ja 65 vuotta täyttäneille tarkoitettujen influenssarokotteiden hankinnasta vastaavat rokotevalmistajia edustavat maahantuojat.

Rokotuskampanja käyntiin aikaisintaan lokakuun puolivälissä

Euroopan rokotevalmistajien (EVM) kesäkuussa 2006 antaman ilmoituksen mukaan influenssarokotetoimitukset tulevat tänä vuonna viivästymään ja pitkittymään. Terveyskeskusten yleiset influenssarokotukset kannattaa suunnitella alkavaksi aikaisintaan lokakuun puolella välissä. Tarvittaessa rokotuksia voi jatkaa joulukuun loppuun. Epidemian puhjettuakaan rokottaminen ei ole vaarallista, mutta suojan kehittyminen vie noin kaksi viikkoa rokotuksesta.

Ajantasaista tietoa rokotetoimituksista ja rokotejakelusta löytyy KTL:n verkkosivuilta osoitteesta www.ktl.fi > Palvelut > Rokotelähtämö > Influenssarokotteiden jakelu.

Rokottaminen

Influenssarokote annetaan lihaksensisäisesti, aikuisille mieluiten olkavarteen ja pienille lapsille reisilihaksen etu-yläosaan. Aikuisten ja kolme vuotta täyttäneiden lasten annos on 0,5 ml. 6-35 kuukauden ikäisille pikkulapsille annetaan puoli annosta (0,25 ml). Jos rokotettava lapsi on alle yhdeksänvuotias, eikä ole aikaisemmin saanut influenssarokotusta, yksi rokoteannos ei välttämättä tuota riittävää suojaa. Tällaiselle lapselle suositellaan toisen samansuuruisen annoksen antamista noin kuukauden kuluttua ensimmäisestä.

Kenelle influenssarokotetta ei pidä antaa?

Influenssarokotetta ei tule antaa voimakkaasti kananmunalle allergisille (jos kananmunaa syödessä saa anafylaktisia oireita). Harkinta on myös paikallaan, jos aiemmasta influenssarokotuksesta on tullut voimakas reaktio. Kuumeisen infektion aikana ei tule rokottaa. Rokottamista siirretään, kunnes potilas on toipunut. Rokotteet voivat sisältää pieniä formaldehydijäämiä (alle 30 µg). Säilyteaineita niihin ei ole lisätty.

Influenssarokotteen haittavaikutukset

Influenssarokote on yleensä hyvin siedetty. Syksyn 2005 aikana annettujen influenssarokotusten haittoja oli 20.6.2006 mennessä ilmoitettu KTL:een 52 kpl, noin 6 ilmoitusta 100 000 jaettua rokoteannosta kohti. Tavallisimmat haitat olivat paikallisreaktioita, lihas- ja nivelsärkyjä. Vakaviksi luokiteltuja haittoja oli kolme: yksi tehohoitoon johtanut anafylaktinen reaktio, yksi sairaalahoitoon johtanut tajuttomuus-kouristuskohtaus ja yksi lyhyeen sairaalaseurantaan johtanut pahoinvointi ja oksentelujakso yli 80-vuotiaalla rokotetulla.

Kuten muidenkin injektioiden yhteydessä, rokottajan on varauduttava anafylaktisen reaktion välittömään ensihoitoon. Mahdolliset vakavat tai odottamattomat haittavaikutukset tulee ilmoittaa haittavaikutusten ilmoituslomakkeella Kansanterveyslaitoksen rokoteosastolle. Lomake löytyy osoitteesta www.ktl.fi > Terveystietoa ammattilaisille > Rokottaminen > Rokoteturvallisuus).

Rokotusten seuranta

Annetut rokotukset kirjataan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 421/2004 mukaisesti joko rokotusten seurantalomakkeelle tai vastaavaan kohtaan terveyskeskuksen sähköisessä tietojärjestelmässä. **Kirjauksesta on käytävä ilmi rokotetun henkilötietojen lisäksi rokotuspäivämäärä, rokotteen nimi, eränumero, pistoskohta, rokotustapa (esim. i.m.) sekä rokottaja.** Merkintä lapsen rokotuksesta tehdään myös vanhemmille annettavaan lapsuusiän terveystietokorttiin. Aikuisten rokotuksista tehdään merkintä henkilökohtaiseen terveystietokorttiin.

Kun yleisen rokotusohjelman mukaisia rokotuksia annetaan muualla kuin terveyskeskuksessa, tulisi tieto rokotuksesta aina toimittaa rokotettavan henkilön kotikunnan terveyskeskukseen. Näin kunnan/kuntayhtymän rokotuskattavuustiedot saadaan ajan tasalle.

Kansanterveyslaitos seuraa kampanjan toteutumista ja vaikuttavuutta. Kunnan tai kuntayhtymän alueella rokotettujen alle 65-vuotiaiden riskiryhmäpotilaiden ja 65 vuotta täyttäneiden lukumäärät tulee toimittaa Kansanterveyslaitokseen 31.1.2007 mennessä. Rokotusten raportointijärjestelmä on kehittynyt huomattavasti parin vuoden aikana, mutta rokotustietojen kirjaamiseen tulisi edelleen kiinnittää huomiota, jotta kaikkien rokotteiden käytöstä saataisiin oikeat tiedot.

Lisätietoja saa tarvittaessa Kansanterveyslaitokselta seuraavasti

- Rokotusta koskevat kysymykset p. (09) 4744 8243 klo 9-12
- Rokotelogistiikkaa koskevat kysymykset p. (09) 4744 8335
- Rokotteen koostumusta ja säilytystä koskevat kysymykset p. (09) 4744 8326
- Influenssan esiintyvyyttä koskevat kysymykset p. (09) 4744 8557.

Tuoreimmat influenssan esiintymistiedot löytyvät myös influenssalaboratorion verkkosivulta www.ktl.fi.

Tämä suositus on luettavissa Kansanterveyslaitoksen verkkosivuilla (www.ktl.fi > Terveystietokeskus > Rokotaminen > Influenssarokotukset).

Helsingissä, 29 päivänä kesäkuuta, 2006

Hallintojohtaja Jaakko Penttinen
Pääjohtajan sijaisena

Osastonjohtaja Terhi Kilpi

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lääninhallitukset
Terveyskeskusten tartuntatautiyhdyshenkilöt
Sairaanhoitopiirien tartuntataudeista vastaavat lääkärit
STAKES
Läkelaitos
Työterveyslaitos
Puolustusvoimien terveydenhuolto-osasto
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamusvirasto
Suomen Hammaslääkäriliitto
Suomen Lääkäriliitto
Suomen Terveydenhoitajaliitto
Terveydenhuollon oppilaitokset
Ylioppilaiden terveydenhoitoyksiköt